

Ένα μουσείο-υπόδειγμα, αφιερωμένο στην τέχνη του μαρμάρου, του «χρυσού» των Ελλήνων

Αχιλλέας Χατζηκωνσταντίνου

Το Μουσείο Μαρμαροτεχνίας στο χωριό Πύργος της Τήνου μετράει ήδη 4 χρόνια και 3 μήνες ζωής, από το Σάββατο 31 Μαΐου του 2008 οπότε και εγκαινιάστηκε.

Ανήκει στο δίκτυο Μουσείων του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς (Π.Ο.Ι.Π.) και είναι δημιούργημα των νέων αρχιτεκτόνων Νίκου Βενιανάκη και Ιάσωνα Καβαλλίνη, ενώ η μουσειολογική μελέτη εκπονήθηκε από την Ελένη Κατσανίκα-Στεφάνου.

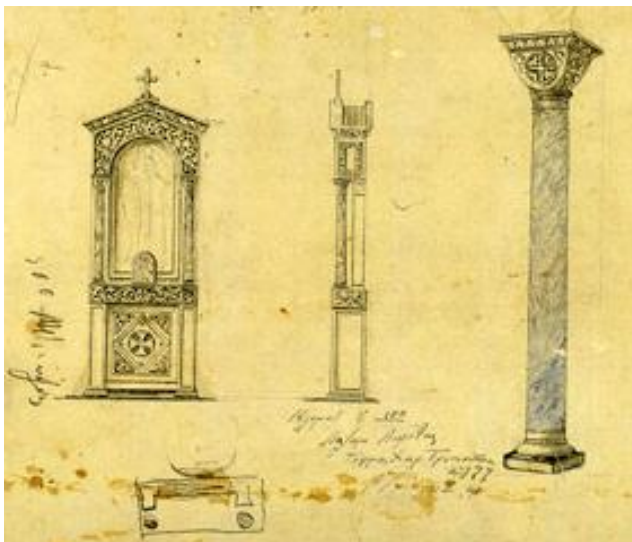
Ο στόχος του είναι να παρουσιάσει την τεχνολογία του μαρμάρου αλλά σίγουρα πετυχαίνει πολλά περισσότερα. Το πρώτο που ξαφνιάζει τον επισκέπτη είναι το εξωτερικό του κελύφος. Έχοντας διανύσει τα 29 χιλιόμετρα που το χωρίζουν από το λιμάνι της πρωτεύουσας του νησιού, φτάνει σε ένα λιτό κτιριακό συγκρότημα, αρμονικά δεμένο με το γύρω χώρο του. Μοιάζει περισσότερο με μία πετρόχτιστη κιβωτό, ερμητικά κλειστή, που καλεί τον επισκέπτη στο εσωτερικό της. Η τεράστια μπίγα, ανυψωτική δηλαδή μηχανή και η σέσουλα ή βαγονέτο μεταφοράς που βρίσκονται στον υπαίθριο χώρο είναι τα πρώτα

εκθέματα που συναντούμε, αντιπροσωπευτικά δείγματα βιομηχανικής αρχαιολογίας αλλά και πρώτος σταθμός στην περιήγηση.

Κάνοντας, λοιπόν, κανείς αυτό το βήμα της εισόδου στο εσωτερικό, βρίσκεται μπροστά σε μία αποκάλυψη. Ο χώρος είναι ενιαίος, εξαιρετικά φωτισμένος και ταυτόχρονα πρακτικά διαμορφωμένος, αξιοποιώντας και το τελευταίο τετραγωνικό του με τη χρήση των πιο σύγχρονων μέσων. Η διαδρομή που καλείται να ακολουθήσει ο επισκέπτης είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να οδηγήσει από την πρώτη ύλη μέχρι το τελικό έργο αβίαστα αλλά και με ενδιάμεσες «στάσεις», επιδιώκοντας να εκπαιδεύσει και μαζί να συγκινήσει. Έτσι, το μάρμαρο μπορείς να το αγγίξεις, παρατηρώντας την υφή και τη λάμψη του ανάλογα με το κάθε είδος.

Ένας υπερμεγέθης χάρτης της Ελλάδος έχει σημειωμένες τις σημαντικότερες μαρμαροφόρες περιοχές μαζί με δείγμα από την κάθε μία. Παραδίπλα υπάρχει ολόκληρο μέτωπο εξόρυξης στημένο(!), μαζί και το έλκηθρο ολίσθησης των μαρμάρινων όγκων, λες και η εργασία είναι σε πλήρη εξέλιξη, ενώ παράλληλα η βιντεοπροβολή με τους εργάτες επί το έργο κάνει ακόμα πιο ρεαλιστική την εμπειρία. Τα δεκάδες εργαλεία του τεχνίτη-λατόμου είναι εκεί, απλωμένα στη σειρά, όπως και ο παντογράφος με το γυναικείο κεφάλι (Υγείας;) έτοιμο να αντιγραφεί.

Καλό είναι επίσης να μην ξεχνάμε ότι η διαδικασία εξόρυξης και κατεργασίας του μαρμάρου παρέμεινε σχεδόν αναλλοίωτη από την αρχαιότητα έως και τη σύγχρονη εποχή και άλλαξε μόνο με την εισαγωγή των νέων μέσων όπως ο δυναμίτης και οι υδραυλικές φρέζες ή οι αδαμαντοφόροι κόφτες. Άρα βλέποντας τον εργάτη του Πύργου, φανταζόμαστε αυτόν της Πεντέλης, της Πάρου ή της Θάσου στην αρχαιότητα.

Εικόνα 1. Λάζαρος Λυρίτης: Σχέδιο τέμπλου, 1939.

[2]

Αν όμως μέχρι εδώ παρουσιάζεται η «βιομηχανική» πλευρά της μαρμαροτεχνίας, η έκθεση συνεχίζεται με την καλλιτεχνική, αυτή δηλαδή που υπογραμμίζεται με την πλούσια συλλογή προσχεδίων, καθώς επίσης και πήλινων ή γύψινων προπλασμάτων των παλιών μαρμαράδων, πολύτιμα όλα τους.

Τα ίδια τα έργα τέχνης που φιλοξενεί το Μουσείο αφορούν σε πρωτότυπες δημιουργίες τόσο κοσμικές ή λαϊκές καθημερινής χρήσης, όσο και εκκλησιαστικές. Υπέρθυρα, οικόσημα, φουρούσια, κίονες και φεγγίτες δίπλα σε δεσποτικούς θρόνους, προσκυνητάρια και επιτύμβια, δείχνουν την έκταση της χρήσης του μαρμάρου που έντυσε σπίτια, εκκλησίες, νεκροταφεία και ανάκτορα.

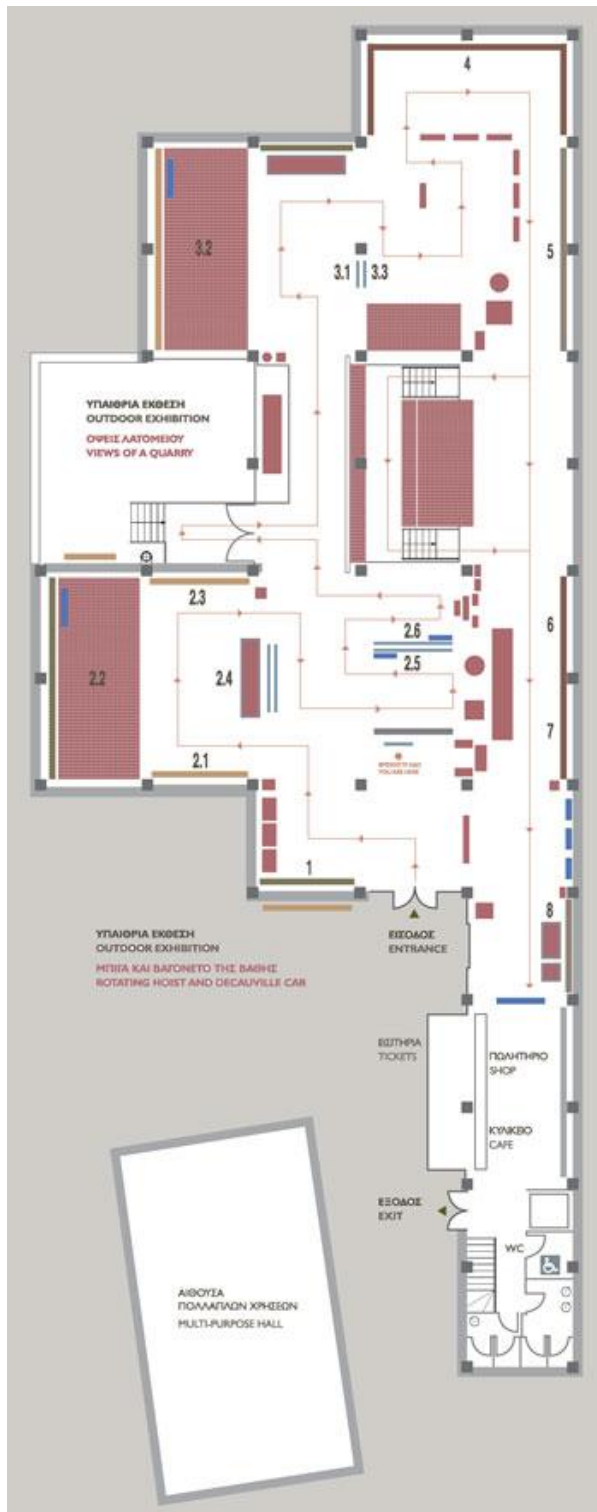
Το Μουσείο συμπληρώνουν ένα μικρό αλλά αξιόλογο Πωλητήριο και Καφέ, καθώς και μία ανεξάρτητη αίθουσα πολλαπλών χρήσεων. Οι συγκρίσεις αυτού του υψηλών προδιαγραφών Μουσείου με άλλα που δημιουργήθηκαν την τελευταία δεκαετία είναι αναπόφευκτες. Τολμώ να γράψω ότι ακόμα και με το Νέο Μουσείο Ακροπόλεως μπορεί να παραβγεί, αν πρώτα φυσικά δεχτούμε ότι η σχεδίαση και κατασκευή του τελευταίου, τουλάχιστον «φλύαρου» κατά τη γνώμη μου οικοδομήματος, στηρίχτηκε στις ίδιες απλές αρχές που πρέπει να διέπουν ένα τέτοιο κτίσμα. Τα συμπεράσματα δικά σας.

Εικόνα 2. Μάστοροι και παραγοί στο εργαστήριο Ιωάννη Φιλιππότη, 1957.

Για το τέλος, εκτός από την προτροπή να το επισκεφθείτε με την πρώτη ευκαιρία, αφήνω την επισήμανση ότι το σημαντικότερο έκθεμα του Μουσείου Μαρμαροτεχνίας είναι αυτό που βρίσκεται ακριβώς έξω και απέναντι, δηλαδή το ίδιο το χωριό του Πύργου.

Αυτό λοιπόν το χωριό-κόσμημα, σχεδόν ολόκληρο μαρμαροστρωμένο, με την τεράστια παράδοση, τους δεκάδες τεχνίτες-καλλιτέχνες που γέννησε (Χαλεπάς, Φιλιπότης, Λύτρας κ.α.) αλλά και τη Σχολή Καλών Τεχνών (Τμήμα Μαρμαρογλυπτικής) που φιλοξενεί από το 1955, συμπληρώνει άριστα την εμπειρία της περιήγησης, δικαιολογεί περισσότερο από κάθε τι άλλο την ανάγκη ύπαρξης του Μουσείου και εγγυάται την επιτυχία της αποστολής του.

Η έκθεση του Μουσείου Μαρμαροτεχνίας αποτελείται από τις ακόλουθες ενότητες:

1. Το μάρμαρο: πρώτη ύλη
2. Λατομείο
 - 2.1 Οι τεχνικές στο λατομείο
 - 2.2 Εικόνες λατομείου
 - 2.3 Μεταφορά μαρμάρων
 - 2.4 Τα εργαλεία του λατόμου
 - 2.5 Σχιστήρια της Τήνου
 - 2.6 Η επιχείρηση Καραγεώργη στη Βαθή
3. Μαρμαροτεχνία
 - 3.1 Εργαστήρια μαρμαροτεχνίας
 - 3.2 Όψεις εργαστηρίου
 - 3.3 Συναρμογή και τοποθέτηση
4. Τεχνίτες και πελάτες
5. Προϊόντα μαρμαροτεχνίας
6. Η μαρμαρογλυπτική στην Τήνο
7. Τηνιακοί τεχνίτες στη νεοκλασική Αθήνα
8. Από την εμπειρική στην καλλιτεχνική γλυπτική

Οι εικόνες προέρχονται από τη συλλογή του Π.Ο.Ι.Π

Διαδικτυακός τόπος:

<http://www.piop.gr/PiopMuseum.asp?id=493&nt=18&Lang=1&MuseumID=491>

Εικόνα 3. Η κάτοψη του Μουσείου